

17. II^a PARS. *Impenetrabilitas et mobilitas non sunt proprietates illius, cujus essentia in sola extensione reponeretur.*

PROB. A. *Impenetrabilitas non est proprietas, etc.* Extensio, quae ponitur esse essentia corporis, sane non est extensio localis actualis; haec enim non convenit corpori Christi, definitive praesenti in mysterio Eucharistiae; igitur asserti tantum potest extensionem entitativam et aptitudinalem localem esse corporis essentiam. Hoc praemisso, sic probatur secunda pars :

Illud non est proprietas entis, quod ex entis essentia non pullulat. Atqui impenetrabilitas ex extensione entitativa et aptitudinali locali non pullulat. Ergo impenetrabilitas non est proprietas illius entis, cujus sola extensio esset essentia.

Prob. Min. Extensio entitativa, per se sumpta, a re extensa non excludit compenetrationem per aliud. Hoc enim colligitur non tantum ex mysterio Eucharistiae, sed etiam ex eo quod ad impenetrabilitatem requiritur, vel ut corpus active resistat, vel ut actu habeat ubicationem circumscriptivam, seu extensionem localem actualem, naturaliter postulanti ut diversae partes diversum locum occupent, et ut totum corpus occupet locum diversum a loco ceterorum corporum. Ergo impenetrabilitas non sequitur necessario ad extensionem entitativam.

B. Mobilitas non est proprietas, etc. Impenetrabilitas non est hujusmodi proprietas. Ergo nec mobilitas.

Patet consequentia quia mobilitas (posse moveri ab alio corpore), praesupponit impenetrabilitatem, et ex ea oritur. Ratio enim, ob quam corpus corpore moveri queat, est quia ei est impenetrabile.

18. III^a PARS. *Asserti nequit omnem vim corpusculis advenire extrinsecus.*

Sensus. Asserti nequit corpuscula movere et agere, eo tantum quod ipsa moventur, et sic motum communicant, nulla vi ipsis necessario et ab intrinseco insita tamquam proprietate. Quocirca dici nequit Deum primitus corpusculis indidisse motum talem, ut ex collisione corpusculorum enatae sint atomi diversarum specierum; ex collisione atomorum, moleculae; ex collisione molecularum, corpora.

PROB. I^m ARG. Illud nequit admitti e quo consequens esset

vel casu, vel continuo interventu Dei corpuscula moventis, sequentia haberi : a) generatim diversarum specierum et typorum constantem recurrentiam, adeo ut nulla species pereat, nulla nova species oriatur ; b) speciatim eas combinationes ordinatas, eamque unitatem inter atomos, quae requiruntur phaenomenis vitae psychicae, et vitae vegetativae. Atqui hoc esset consequens, eo quod omnis motus et omnis vis corpusculis adveniret extrinsecus. Ergo.

Prob. Min. Nequit Deus indidisse atomis eum motum, e quo praevidit consecuturam esse remanentiam specierum. Nam, a) ex motu atomorum plurimarum quaecumque combinationes semper fieri possunt, si nulla vis eis est essentialis; b) libertas hominum motus atomorum diversimode modificat. Ergo constantia specierum attribuenda esset aut casui aut continuo Dei interventui (Cfr. n. 19).

II^m ARG. Illud nequit admitti, quo admissio, non videtur quomodo atomi coalescant firmiter in unam moleculam. Atqui eo quod omnis vis corpusculis extrinsecus adveniret, nullaque eis esset innata, non videtur quomodo atomi coalescant firmiter in unam moleculam. Ergo.

Scholion. Atomismi-dynamismi falsitas tacta jam est nonnullis argumentis theseos primae, et theseos secundae. Insuper refutatur thesi tertia, haud secus atque priora systemata. Tria enim haec systemata inter se conveniunt in reprobanda omni substantiali transformatione.

ARTICULUS III.

DE SYSTEMATE PERIPATETICO.

Ex thesi I^a de Dynamismo tanquam corollarium fluit elementa, quibus constat molecula, non esse formaliter simplicia sed continua. Ex argumentis ejusdem theseos consequens est moleculas corporis se mutuo attrahere et repellere, non quidem in distans, sed dum sunt contiguas.

Reliquum igitur est ut demonstremus ea, quae exponendo systema

scholasticum, secundo, tertio et quarto loco asseverabamus circa unitatem substantiae corporeae, transformationem substantialem, et compositionem ex materia et ex forma.

§ 1. *Ostenditur moleculam corpoream esse substantiam proprie unam.*

Thesis 3^a. Molecula chemica non est aggregatum elementorum in esse suo proprio et formali permanentium; sed est substantia propria et vere una.

19. PROB. I^m ARG. *Petit ex constantia specierum determinatarum h. e. corporum chemice compositorum iisdem proprietatibus et figuris instructorum.*

Eaedem species corporum chemice simplicium et chemice compositorum, eademque species plantarum et animalium, perpetuo remanent in ordine physico. — Perpetua tamen est corporum transmutatio, seu motus. Elementa aeris et elementa varia humi transeunt in substantiam plantae; planta, in substantiam bruti; substantia plantae et substantia bruti, in substantiam corporis humani; substantia corporis humani redit ad inferiores species. — Ex hac autem constantia specierum, non obstante perpetuo omnium rerum motu, sequens colligimus argumentum :

Illud prudenter rejicitur, quo consequens esset, elementa (puta oxyg. et hydr.) in easdem species (puta in aquam), indesinenter coire, vel casu, vel Deo immediate movente, citra ullam inclinationem corporibus insitam. Atqui hoc est consequens, ex eo quod in moleculis singula componentia in esse suo proprio formali permanerent. Ergo.

Prob. Min. Stante enim hac hypotesi, componentia inclinatur tantum, vel ad passive recipiendum motum, uti volunt atomistae; vel ad active repellendum et attrahendum alia elementa, uti volunt dynamistae; indifferentia vero sunt, seu non inclinatur, ut per motus passive receptos, vel per attractiones repulsionisque, in tale compositum coeant potius quam in aliud; per accidens igitur fit, ut in hoc corpus combinentur,

potius quam in aliud. Atqui, his habitis, dicendum est elementa in easdem species indesinenter coire, vel casu, vel Deo impellente. Ergo ex eo quod in molecula atomi secundum esse suum formale permanent, consequens est elementa etc.

Explic. Stante hac hypotesi, haberi quidem possunt varii motus, varii effectus, variae combinationes, partiumque translationes, orta ex diverso moventis impulsu; sed explicari nequit, quod combinationes sint perpetuo tales, ut eadem immutabiliter permaneant species, eadem habeantur figurae, relictis aliis speciebus, aliisque figuris finitimis. Componentia enim sunt indifferentia ad varia composita.

Quod ut exemplo comprobemus, duae atomi hydrogenii requirunt unam atomum oxygenii, ut fiat aqua; juxta adversarios sententiae scholasticorum, singulae atomi in esse suo formali permanent; atomus oxygenii in medio se sistit, et ad utrumque latus unam atomum hydrogenii attrahit, mediante aethere; si autem ibi praesto esse concipiuntur aliae atomi hydrogenii, hae non attrahuntur ab atomo oxygenii; pariter si praesto sunt aliae atomi oxygenii, non attrahuntur a duabus atomis hydrogenii, et proin non efformantur promiscue ex oxygenio et hydrogenio aliae aliaeque corporum species. — Quod determinatum pondus oxygenii requiratur, ut fiat combinatio cum determinato pondere hydrogenii, et quod sola aqua exurgat ex his componentibus; hujusce facti optime redditur ratio in systemate peripatetico, quo singulae atomi attractae esse suum proprium amiserunt, ita ut facta fuerit substantia nova, quae jam cum reliquis atomis hydrogenii vel oxygenii novas combinationes non appetat. — At contendimus, illud factum non posse explicari in systemate adversariorum. Cur enim : a) atomus hydrogenii, quae constat ex diversis elementis aggregatis, esse proprium servantibus, cur, inquam, haec atomus, quae ad unum latus suum attraxit unam atomum oxygenii, ad aliud latus ratione aliorum elementorum quibus constituitur, non valet attrahere unam ex atomis oxygenii circumstantibus? In aggregato molecularum, actio unius moleculae, non officit actioni alterius. Cur in atomo actio unius elementi officit actioni alterius, si elementa esse proprium servant, haud secus atque moleculae aggregatae in corpore? b) Quare atomus oxygenii, quae ad utrumque latus atomum hydrogenii attractam habet, non pariter attrahit atomos hydrogenii ad partem anteriorem et ad posteriorem, ad superiorem et ad inferiorem? c) Cur igitur requiritur,

ad combinationem hydrogenii et oxygenii, invariabilis haec proportio, qua aqua immutabiliter exsurgit?

Optime reddi rationem permanentiae specierum, et inclinationis ad hanc permanentiam, per sententiam in qua molecula dicitur esse substantia una, constans ex duabus partibus physicis, uberius explicabitur postea et luculenter patebit ex dicendis thesi 4^a.

II^m ARG. Petitur eo quod, rejecta hypothesi peripatetica, *impossibilis redditur explicatio discriminis inter proprietates moleculares, et proprietates atomorum heterogenearum moleculam constituentium.*

Hac enim hypothesi rejecta, ad illud factum explicandum, admittendum esset elementa, in esse suo formali permanentia, per actionem et passionem mutuam, induere vires et proprietates specificè diversas. Atqui admitti nequit elementa, in esse suo formali permanentia, per actionem et passionem mutuam, induere vires et proprietates specificè diversas. Ergo extra hypothesim peripateticam, explicari nequit factum praecitatum.

Prob. Maj. Quum ab elementis, in esse suo manentibus, procedant operationes specificè diversae, admittendum est elementa acquirere vires novas; hae autem non possunt fundari in substantia, haec enim, extra hypothesim peripateticam, mutata non est; unde originem suam debent alicui, quod substantiae supervenit; illud autem non valet esse sola relatio propinquitatis alterius elementi; igitur oportet ut actio et passio mutua elementorum fuerit virium modificativa; at vires dici non possunt fuisse tantum accidentaliter modificatae; etenim operationes, specificè diversae, e viribus specificè diversis oriuntur oportet. Ergo elementa, in esse suo formali permanentia, dicenda erunt per actionem et passionem mutuam acquirere vires specificè diversas.

Prob. Min. 1^a *syllog.* Ut hoc enim aliquatenus astrui posset, admittendum esset, nullam vim esse essentialem elementis. Si enim aliqua vis essentialiter inhaereret elementis sive tamquam proprietas, sive tamquam pars essentiae, modificaretur essentia elementorum per acquisitionem virium essentialiter diversarum, et consequenter elementa jam non permanerent in esse suo proprio et formali; illud autem est contra positionem

adversariorum. Atqui admitti nequit, nullam vim elementis convenire essentialiter. Ergo.

Prob. Min. Etenim, a) non videtur cur vis, quae in mixto elementis accidentaliter et extrinsecus advenit, eis extra unionem advenire non possit; hujus tamen contrarium a chemicis asseritur; — b) non videtur cur elementa, mixto ad compositionem redeunte, recuperent eas vires, quibus ante mixtionem instructa erant; quod tamen iterum chemicis placet.

III^m ARG. Petitur ex his quae docet psychologia de *plantis*, de *brutis*, de *homine*. Planta enim, brutum et homo, non sunt substantiarum aggregata, sed substantiae stricte *unae*. Ergo molecula chemica est substantia *una*

Coroll. 1. Ergo tot saltem in mundo inorganico habentur species diversae substantiarum. quot a chemicis numerantur species corporum chemice simplicium, et species corporum chemice compositorum.

2. Ergo in mundo habetur vera *transmutatio* substantiarum.

20. *Obj.* Corpus chemice compositum, immutabiliter resolvitur in easdem quantitates proportionales corporum chemice simplicium, e quibus constitutum fuerit. Atqui hoc explicari nequit hypothesi peripatetica, qua elementa, puta hydrogenium, esse suum amittunt in mixto, puta in aqua. Ergo admitti nequit elementa in composito amittere essentiam formalem.

Prob. Min. Stante hac hypothesi, sequens explicatio tradi debet: eadem operatio ejusdem agentis, in iisdem adjunctis exercita, circa partes perfecte similes alicujus subjecti, terminatur in diversas partes, ad effectus specificè diversos. Atqui hoc est absurdum. Ergo explicari nequit etc.

AD RESP. NOTA. Actio agentis exercetur in moleculam quae non habet actu partes integrantes, seu pluralitatem entitatum. Huic moleculae est vis resultans ex viribus componentium. Ex se non est apta ut solvatur in vires quaslibet, sed tantum in vires componentium. — *Hinc resp. Conc. Maj. Neg. Min.* *Ad prob. Dist. Maj.* Stante sententia scholasticorum, operatio agentis terminatur ad effectus specificè diversos, eo quod partes perfecte similes *instruuntur resultantia virium simplicium*, tamquam proprietate specifica, quae resultantia solvitur per

agens extrinsecum, quo fit ut corpus redeat ad simplicia, *Conc.*; *secus, Neg.*; *Cd. Min*

§ 2. *Substantiae corporeae constant ex materia prima et forma substantiali.*

Thesis 4. Admittenda est vera substantiae unius corporeae in substantiam aliam conversio. Quapropter substantia corporea constat duabus partibus essentialibus physicis, quarum altera, utpote ex propria ratione determinabilis, *materia prima* dicitur; altera, utpote determinans, *forma substantialis*.

21. I^a PARS. *Datur vera unius substantiae corporeae in substantiam aliam conversio.*

PROB. Ex una parte molecula chemica, uti probatum est thesi tertia, est substantia *una* non autem aggregatum substantiarum; ex altera parte, ex aliis moleculis generantur aliae moleculae specificae diversae. Ergo datur vera unius substantiae in substantiam aliam conversio.

Explic. Moleculae oxygenii et hydrogenii non sunt aggregata, sed quaelibet harum molecularum est substantia una. Ex his generantur moleculae aquae, quae instruuntur proprietatibus et viribus essentialiter diversis; quaelibet molecula aquae est substantia una non vero aggregatum substantiarum. Atqui asserere moleculam quamlibet hydrogenii, oxygenii, aquae, esse substantiam *unam*; tenere ex altera parte aquam fieri ex oxygenio et hydrogenio, est admittere dari veram conversionem unius substantiae corporeae in substantiam aliam. Ergo.

22. II^a PARS. *Substantia corporea constat duabus partibus essentialibus physicis, etc.*

PROB. I^{um} ARG. Datur conversio unius substantiae in aliam, uti modo probatum est. Atqui conversio unius substantiae in aliam substantiam, requirit ut substantia corporea constet ex materia et ex forma substantiali. Ergo substantia corporea constat ex materia et ex forma substantiali.

Prob. Min. Conversio substantialis requirit ut pars substantiae quae convertitur, maneat, et ut pars abscedat. Atqui pars quae manet est materia prima; quae abscedit, est forma.

Prob. Maj. a) Si nil manet, fit annihilatio et loco substantiae annihilatae, substituitur alia substantia. Atqui per annihilationem unius et substitutionem alterius, non fit conversio. Ergo.

b) Si nihil abscedit, substantia manet completa, non amittit id quo erat haec substantia, potius quam illa; proin non exurgit substantia *nova*. Si igitur huic substantiae, esse suum prius servanti, accedit substantia alia, oritur aggregatum substantiarum, unum per accidens. Atqui quoties non exurgit substantia nova, quoties non oritur nisi novum aggregatum substantiarum, non fit conversio unius substantiae in aliam.

Prob. Min. 2ⁱ Syll. Pars substantiae quae manet, est indifferens, determinabilis et in potentia ad varias species substantiarum, ad varias substantias completas; nam prius uno modo determinabatur pertinebatque ad unam speciem, deinde modo alio. Pars quae interit determinabat alterum partem ad unam speciem substantiae; pariter quod parti remanenti accedit, eam iterum determinat ad esse alteram substantiam corpoream. Atqui elementum compositi quod est indifferens, determinabile, in potentia, vocatur materia; elementum vero determinans, actuans, vocatur forma; si haec forma determinat materiam ad esse substantiam determinatae speciei, vocatur *substantialis*.

II^m ARG. Illud prudenter admitti potest, quo solo explicatur elementa indesinenter coire in easdem species, citra casum, continuumque Dei interventum. Atqui hoc explicatur citra casum Dei que interventum, eo solo quod corpus dicitur constare ex materia prima et ex forma substantiali. Ergo.

Prob. Min. Rejecta hypothesi scholasticorum, non explicari posse constantiam specierum, non obstante motu perpetuo, in thesi praejecta jam est probatum. Restat ut comprobetur istius facti, ordinis teleologici, convenientissimam explicationem tradi per systema scholasticorum.

Stante enim hac hypothesi, ex una parte materia appetit formam quacum constituit corpus determinatae speciei; materia autem, perfectior effecta per hanc formam, appetit formam perfectiorem; sic vero successive alias aliasque appetit formas. Quod si vi agentium exteriorum caduca facta fuerit, iterum appetit formas inferiores et sic in statum pristinum relabitur.

Porro haec est prima ratio permanentiae specierum in motu perpetuo substantiarum. — Ex altera parte, forma, utpote principium activum, inclinatur ad producendam sui similitudinem in aliis rebus. Haec autem est altera ratio hujus legis.

CONF. In planta, in bruto et in homine praeter elementa materiae, habetur principium substantiale distinctum, quod est forma substantialis, actus materiae, uti in Psychologia demonstrabimus. Ergo substantiae inorganicae iisdem constant.

Prob. conseq. Materia, uti materia, est eadem, iisdemque proprietatibus gaudet, in organicis atque in inorganicis; imo quod prius erat minerale, post fit vegetale. Ergo si materia organica intrinsecus completur in ratione corporis per formam, idem convenienter admittitur de materia inorganica.

23. Obj. 1. Ut ex materia et ex forma constituatur una substantia, requiritur ut duae substantiae possint coire in substantiam unam. Atqui hoc est absurdum. Ergo.

RESP. *Dist. Maj.* Requiritur ut duae substantiae *completae* coadunentur in unam, *Neg.*; duae substantiae *incompletae*, *Subd.* in unam substantiam *simplicem*, *Neg.*; *compositam*, *Subd.* in qua actu maneat pluralitas substantiarum, *Neg.*; in qua actu habetur substantia una, *coalescens ex duabus*, *Conc.*; *Cdt. min.*

Inst. Atqui a) repugnat duas substantias incompletas coire in substantiam unam actu. b) Repugnat substantiam esse incompletam in ratione substantiae.

Obj. 2. *Prob. 1^a subsumptio* dupliciter: a) Eo quod duae substantiae coirent in unam, sequeretur duas partes distinctas coire in unam realitatem. Atqui hoc est absurdum. Ergo.

Prob. Min. Eo quod coirent in unam realitatem, essent partes ex suppositione; et non essent partes, nam una exsurgit realitas. Atqui hoc est pugnantia loqui. Ergo.

RESP. *Dist. Maj.* Sequeretur duas partes coire in unam realitatem *compositam* h. e. *quae solvi potest in duas*, *Conc.*; in *simplicem* absolute, *Neg.*; *Cdt. Min.* *Ad prob. Min. Dist. Maj.* Essent partes potentia distinctae et non essent tales partes. *Neg.* essent partes potentia distinctae et non essent partes distinctae, hoc sensu quod non haberentur duae diversae realitates manentes actu distinctae, *Conc.*; *Cdt. Min.*

Obj. 3. b) Ex eo quod duae substantiae coirent in unam, sequeretur essentiam unius, fieri essentiam alterius; vel unam existere per existentiam alterius. Atqui hoc est absurdum. Ergo.

RESP. *Neg. Maj.* Exsurgit enim essentia tertia, nova, composita, essentialiter diversa ab utroque componente, essentialiter eadem atque duo componentia simul, uti in expositione systematis scholasticorum dictum est.

Obj. 4. *Prob. 2^a subs. Ex notione substantiae et accidentis.*

Non datur medium inter substantiam et accidens; unde absurda est sententia e qua medium flueret. Atqui flueret eo quod quaevis substantia corporea constaret ex duabns partibus substantialibus; materia enim et forma non essent substantiae, sed partes substantiae. Ergo.

Prob. ass. Maj. Non datur medium inter esse in alio et non esse in alio. Atqui esse in alio est esse accidens, non esse in alio est esse substantia. Ergo non datur medium inter substantiam et accidens.

RESP. *Dist. ass.* Non datur medium inter substantiam sive completam sive incompletam et accidens, *Conc.*, inter substantiam *completam* et accidens, *Neg.* — Hinc *Dist. Maj.* Absurda est sententiae quae primum flueret, *Conc.*; qua alterum flueret, *Neg. Cdt. min.* Ad *prob. Dist. Maj.* Non datur medium inter esse in alio *inhaesive* tamquam pura modificatio, *et nullo modo* esse in alio *Neg.* Aliquid enim potest esse in alio tamquam pars constitutiva essentiae. Non datur medium inter *esse inhaesive in alio*, *et non esse inhaesive in alio*, *Conc.*; *Cdt. Min.* Esse in alio (nempe in subjecto) uti pars constitutiva ejus est esse accidens, *Neg.*; esse inhaesive in alio jam constituto in suo esse primo completo, est esse accidens, *Conc.*

Explic. a) Quod ex una parte est ens; ex altera vero, neque inhaeret alii ipsum modificando sive tribuendo esse secundum, neque est pars constitutiva alterius; illud est *substantia completa* cui proprie competit esse, sive sit simplex sive sit compositum. — b) Quod est in alio, nimirum in subjecto, in substantia completa, non tamen inhaesive sed veluti pars intrinseca; illud est pars substantiae, sive substantia incompleta. — c) Quod tandem advenit subjecto jam in esse suo

substantiali complete constituto, ei inhaeret, ipsum modificat tribuitque modum essendi secundarium, illud est accidens et propriissime a Philosopho dicitur esse in alio.

Obj. 5. Materia fit per creationem. Atqui quod fit per creationem non habet esse a forma, adeoque per eam non actuatur.

RESP. *Conc. Maj.*, notatur tamen primas formas *concreari* materiae. *Dist. Min.* Quod creatur non habet a forma *omne esse* suum, quasi per se esset *potentia objectiva*, *Conc*; non determinatur per formam ad esse suum *specificum*, adeoque ad hoc ut sit *substantia completa*, *Neg.*; *Dist. cons.* eodem modo.

24. Coroll. *Corporis essentia stat in eo quod est substantia realiter composita*. — Per talem enim definitionem: a) corpus distinguitur ab eo quod non est corpus; b) declaratur vera radix proprietatum et qualitatum corporearum, de quibus capite sequenti agetur. — Huic definitioni essentiali saepe additur proprietas, quod corpus naturaliter exigit trinam dimensionem, vel etiam quod est formaliter continuum.

Scholion. 1. Veteres recte statuerunt tria esse principia generationis in fieri corporis: *materiam, formam, privationem*. Ad cujus effati intelligentiam notare juvat, *principium* dici id ad quod consequitur alterum nexu intrinseco; hoc alterum vocari principiatum. — Sensus igitur effati scholastici est, ad tria praefata nexu intrinseco consequi corpus quod generatur. Porro substantiam completam consequi ad materiam et ad formam, constat eo quod materia et forma sunt causae intrinsecae substantiae completae, uti modo dictum est. Privationem recte dici principium generationis in fieri colligitur ex notione privationis et ex indole materiae:

Privatio enim est carentia formae in eo quod est in potentia ad formam sive etiam « absentia formae a subjecto apto. » Jamvero materia ex se est in potentia ad formam, est apta ad eam recipiendam, eaque caret; in tantum autem forma informatur, in quantum aptitudinem et potentiam habet. Recte igitur haec potentia sive aptitudo vocatur principium generationis.

Scholion. 2. Materia prima et forma substantialis sunt: a) *Substantiae incompletae*. — *Incompletae* inquam; quod enim indiget determinari aut determinare, quod exigit alteri uniri, id pos-

tulat perfici et proin non est completum ex propria sua ratione. — *Substantiae*; ex materia enim et ex forma, oritur primo substantia completa, natura completa, essentia completa.

b) *Causae intrinsecae compositi*. Causalitas autem materiae et formae reponitur unice in eo, quod per unionem suam determinant existentiam compositi, cui intrinsecae sunt et a quo singulae realiter, licet inadaequate, distinguuntur. Quamobrem dicuntur *principia essendi*, intrinsecus constitutiva corporis. — Patet in systemate D. Thomae causalitatem materiae et formae nullatenus reduci ad causalitatem efficientem, sed contineri unice mutua entitatis suae communicatione, beneficio cujus constituitur ens tertium.

25. Schol. 3. Materia est a) *Subjectum eductionis*, h. e. est id ex quo forma educitur; b) *Subjectum inhaesionis*, saltem improprie, h. e. id cui forma inexistit; c) *Subjectum informationis*, h. e. id quod forma elevat ad determinatam speciem.

Schol. 4. Materia passive evolvitur, h. e. materia per formam substantialem perfectior facta, capax fit ut ex ejus potentia educatur forma perfectior; haec si educitur, iterum materia fit perfectior et capax praestantioris formae suscipiendae; sic res inorganica in organicam convertitur. — E contra materia dispositionem ad formam praestantiolem amittere potest, et ad pristinum inferioremque statum redire. Sic ex viventibus fiunt anorganica. In hoc autem fluxu formarum, eandem materiam informantium, formae pristinae, adveniente nova, corrumpuntur penitus, adeoque non conservantur nisi virtualiter.

26. Schol. 5. *Proprietates formarum*. — Prima est *appetitus materiae*. Forma enim appetit id quo naturaliter completur, et quocum constituit corpus, ad quod naturaliter ordinatur.

Secunda est *simplicitas* sive *indivisibilitas*. Forma concipi potest simplex indivisibilisque duobus modis:

a) Quoad *essentiam*, quatenus non constat ex principiis diversis; talis autem indivisibilitas *omni formae competit*.

b) Quoad *entitatem*, idque dupliciter:

a) *Simpliciter et absolute*, quatenus non constat ex partibus, sive non est continua; talis forma informat materiam, eo quod est tota in tota materia, totaque in singulis materiae partibus. Hac simplicitate gaudet *anima humana*.

β) *Secundum quid et naturaliter*, quatenus partes, quibus quidem constat forma, interno nexu ita inter se devinciuntur, ut alia sine aliis esse non possit; sive quatenus natura totius postulat ut talis forma sit in pluribus partibus unitis. Haec forma divisione partium interit.

Igitur omnis formae proprietas est, quod sit *indivisibilis quoad essentiam*. — Forma hominis est *entitative indivisibilis simpliciter*. — Formae materiales sunt *entitative indivisibiles secundum quid*, non eo sensu quod nullius formae materialis ulla divisio fieri possit, nisi intereunte forma, sed quod ultra certos limites divisio protrahi non possit.

Schol. 6. *Divisio formarum*. Plures recensentur formae. Forma enim significat vel aliquid quod essentiae non est superadditum; vel aliquid quod superadditur.

A. Secundum priorem acceptionem :

1. Vel forma significat *totam essentiam rei*, quae definitur sive per partes physicas, sive per partes metaphysicas. Dicitur *forma metaphysica*. Appellatio formae convenit essentiae quia determinat individuum ad hanc aut illam speciem.

2. Vel forma significat *partem determinantem hujus essentiae* — Ulterius :

a) Vel haec pars determinans *distinguitur ratione* duntaxat a parte determinabili, et dicitur *forma logica*.

b) Vel ab ea *distinguitur realiter*, et dicitur *forma substantialis physica, actus formalis, actus primus*.

Forma autem physica α) vel *essentialiter a materia pendet* tum in essendo, tum in agendo, et est *materialis*; β) vel esse et operari potest *a materia prorsus soluta*; dicitur *immaterialis, sive subsistens per se*.

B. Secundum posteriorem acceptionem :

a) Aliae *absolute* dicuntur formae, suntque *actus secundi substantiae, sive accidentia absoluta*, de quibus agetur C. II.

b) Aliae *respective* dicuntur formae, suntque *relationes, sive reales sive rationis*, quibus substantia instruitur.

CAPUT II.

DE PROPRIETATIBUS CORPORUM.

Duae proprietates ad essentiam corporum primario consequuntur : quantitas et virtus agendi; prior corporibus convenit ratione materiae, posterior ratione formae; secundario et ratione quantitatis conveniunt corpori extensio localis, ubicatio circumscriptiva et impenetrabilitas.

ARTICULUS I.

DE QUANTITATE.

§ 1. *Notiones. — Quaestiones variae.*

27. *Notiones*. A. *Describitur quantitas in genere*. 1. Quantitas est id quo respondetur quaerenti *quanta sit res*; sicut qualitas et essentia seu quidditas, sunt ea quibus respondetur quaerenti qualis sit res et quid sit. — Quaerere autem quanta sit res, perinde est ac quaerere *quaenam sit moles* alicujus rei. Quaestio autem haec fieri potest :

a) *De rebus pluribus, ut pluribus et in collectione congregatis*. Harum autem rerum quantitas dicitur *discreta*. De hac in Ontologia tractatum est.

b) *De re una successiva*, h. e. cujus partes inter se secundum prius et posterius ordinantur; videlicet de *motu* et de *tempore*.

c) *De re una permanente*, videlicet de corpore in ordine rerum posito. — Considerari autem potest α) tum quantitas corporis quod mole sua sensus percipit; β) tum quantitas *moleculae* corporeae sive elementi. Utraque dicitur *dimensiva*.

2. De omnibus vero his verificatur definitio Aristotelis : *Quantum est id quod est divisibile in ea quae insunt, quorum utrumque vel unumquodque unum quid et hoc aliquid aptum est*